

KLASSIEK | HET VERHAAL VAN 'EINSTEIN ON THE BEACH', HET WERK

De opera die geen opera was

De opera 'Einstein on the beach' is een monument uit de minimal music. Blijft hij ook vandaag nog overeind? Champ d'Action en Collegium Vocale doen de test.

MAARTEN BEIRENS

De opera *Einstein on the beach* katapulteerde in 1976 de componist Philip Glass en de regisseur Robert Wilson en in een klap tot artistieke boegbeelden. Deze bijzonder onconventionele opera geldt nog steeds als een van de meest spraakmakende én indrukwekkende sleutelwerken uit de tweede helft van de vorige eeuw. Collegium Vocale en Champ d'Action brengen nu – in concertvorm – een selectie uit *Einstein on the beach* in vier steden. Een goede gelegenheid om eens stil te staan bij wat het werk nu zo bijzonder maakt.

Tegenwoordig staat de naam van Philip Glass synoniem voor grote operaprojecten (de teller staat al op meer dan twintig opera's), soundtracks (*Kundun*, *The hours* en *Notes on a scandal* zijn enkele van de recentere grote films die Glass van muziek mocht voorzien) en acht symfonieën.

Weinig componisten van zijn generatie hebben zo'n groot commercieel succes opgebouwd als

hij. Maar toen Glass in 1975 aan *Einstein on the beach* begon, was hij nog zo goed als onbekend. Hij maakte deel uit van de beweging van de minimal music, een stijl die heel beperkt basismateriaal gebruikte, dat dan in lang uitgesponnen herhalingen zeer geleidelijk verandert.

'Soms wordt minimal music als saai bestempeld', zegt Serge Verstockt, de artistiek leider van Champ d'Action. 'Maar het tegendeel is waar, want uit die eenvoud gaat een maximale emotie uit. Het is alsof je in een museum ineens een schilderij van Mondriaan ziet hangen, dat met slechts twee lijntjes toch ook veel gevoel oproept.'

Samen met de minimalistische kunst en dans, had de minimal music vooral in de New Yorkse ondergrondse kunstscene een kleine maar fanatieke aanhang. Met *Einstein* kwam die hele beweging plots internationaal op het voorplan. 'Omdat de minimal music echt uit de underground kwam en aanvankelijk enkel in

kunstgalerijen en zo gespeeld werd, vind ik het leuk dat wij met deze concerten ook in minder klassieke zalen zullen staan, zoals de Roma in Borgerhout', zegt Verstockt.

Ook Robert Wilson kwam uit dat undergroundcircuit. Zijn theatervoorstellingen toonden een gelijkaardige aanpak als de minimal music: extreem lang, met beperkte visuele elementen en weinig tekst, veel herhaling en zeer geleidelijke veranderingen.

'Wij waren voorbestemd om ooit samen te werken', zou Glass later zeggen. En inderdaad, in *Einstein on the beach* bleken de muziek van Glass en de scènebeelden van Wilson wonderwel samen te gaan. Maar het was vooral de radicale, vernieuwende aanpak die *Einstein* zo legendarisch zou maken.

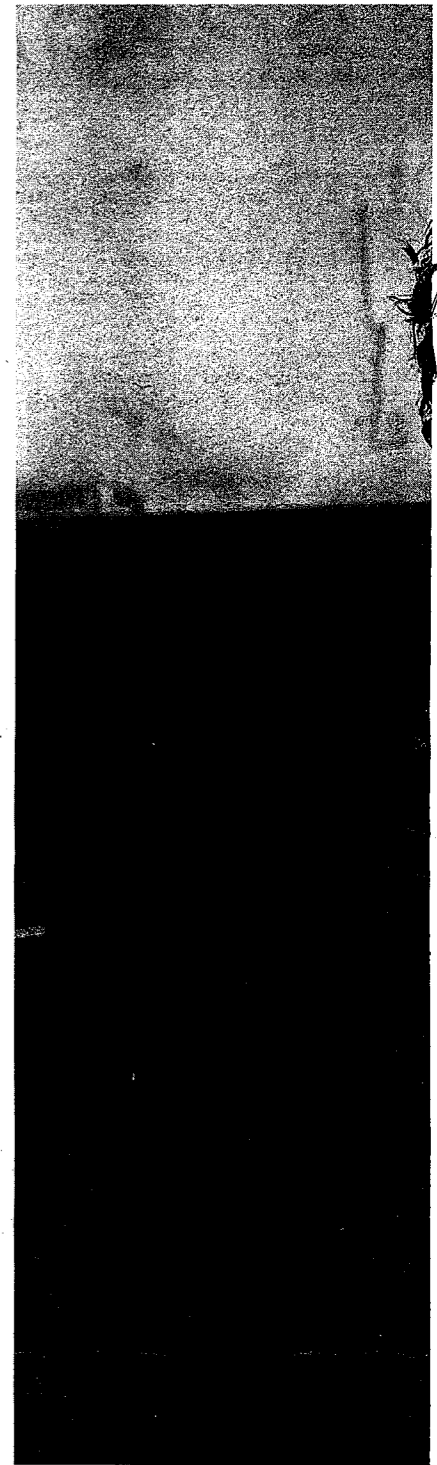
Opera

Hoewel Glass en Wilson *Einstein on the beach* een opera noemden, was er niets aan de voorstelling dat ook maar enigszins aan tradi-

tionele opera deed denken. *Einstein* duurde vijf uur en werd gespeeld zonder pauzes, had geen plot, er waren geen gezongen rollen, het 'orkest' bestond uit de twee elektrische orgels, drie blazers en een sopraan van Glass' eigen ensemble, en de teksten die het koor moest zingen bestonden enkel uit notennamen en getallen.

Het libretto was grotendeels opgebouwd uit teksten van Christopher Knowles, een tiener met een mentale handicap die al eerder met Wilson had samengewerkt. Albert Einstein zelf, komt – het zal u niet verbazen – maar zijdelings voor in de opera (een violist die gekleed is als Einstein is de meest opvallende verwijzing) en een strand al helemaal niet. Oorspronkelijk luidde de titel trouwens *Einstein on the beach on Wall Street*, maar geen van beide makers herinnert zich nog wanneer en waarom die titel ingekort werd.

Dat *Einstein* de grenzen van wat opera kon doen radicaal open-

Philip Glass was nog zo goed als onbeke